

Una nova troballa de moneda comtal urgellesa i reial aragonesa. Diners d'Ermengol VIII i de Sanç Ramírez

JOAN ANTONI SENDRA

Fa un temps vaig tenir l'oportunitat d'estudiar un petit conjunt de diners fruit d'una troballa casual als voltants de la ciutat d'Agramunt cap al 1956. Aquest conjunt, format per 13 monedes, va ser trobat amb aquestes enganxades entre si, formant un petit bloc. En desenganxar-se, van aparèixer 5 exemplars pertanyents a Sanç Ramírez d'Aragó (1063-1094) i 8 exemplars pertanyents a Ermengol VIII, comte d'Urgell (1184-1209).

Aquest conjunt té més importància si tenim en compte les poques troballes que hi ha documentades contenint moneda comtal catalana i aragonesa junta.

DESCRIPCIÓ DE LES PECES

Tot seguit, detallo la descripció de les peces que componen el tresoret:

Monedes de Sanç Ramírez (1063-1094). Seca de Jaca

1. Diner de billó

a/ SAN CIVSREX

Bust mirant a l'esquerra

r/ ARA GON

Arbre superat de creu

Pes: 0,95 g Ø: 19 mm CRU-202

2. Diner de billó
 a/ SA NCIVSREX Bust mirant a l'esquerra
 r/ ARA GON Arbre superat de creu
 Pes: 0,85 g Ø: 18 mm CRU-202

3. Diner de billó
 a/ SA NCIVSREX Bust mirant a l'esquerra
 r/ ARA GON Arbre superat de creu
 Pes: 0,75 g Ø: 18 mm CRU-202

4. Diner de billó
 a/ SA NCIVSREX Bust mirant a l'esquerra
 r/ ARA GON Arbre superat de creu
 Pes: 1.05 g Ø: 18 mm CRU-202

5. Diner de billó
 a/ SA NCIVSREX Bust mirant a l'esquerra
 r/ ARA GON Arbre superat de creu
 Pes: 0,8 g Ø: 19 mm CRU-202

Monedes d'Ermengol VIII (1184-1209). Seca d'Agramunt

6. Diner de billó
 a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,75 g Ø: 17 mm BAL-123-2

7. Diner de billó
 a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,8 g Ø: 18 mm BAL-123-2

8. Diner de billó
 a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,85 g Ø: 18 mm BAL-123-2

1

2

3

4

5

9. Diner de billó

a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,9 g Ø: 18 mm BAL-123-3

10. Diner de billó

a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,75 g Ø: 18 mm BAL-123-2

11. Diner de billó

a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,85 g Ø: 18 mm BAL-123-2

12. Diner de billó

a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,75 g Ø: 18 mm BAL-123-2

13. Diner de billó

a/ AGRIMONT VRGL Bàcul sobre U
 r/ ERMENGO COMES Creu equilateral amb trèvol al segon i tercer espais
 Pes: 0,8 g Ø: 18 mm BAL-123-3

ANÀLISI D'ENCUNYS

1. Diners de Sanç Ramirez d'Aragó

Els encunys de les 5 monedes, tant d'anvers com de revers, són diferents i no es troben enllaços entre d'ells.

El conjunt dels diners de Sanç Ramirez presenta la tipologia descrita per Crusafont com a pertanyents al grup elegant amb bust a l'esquerra (CRU-202). Cal remarcar que entre les lletres N i C de la llegenda de l'anvers ens descriu anell i punt a dintre. Dels 5 exemplars del tresoret, només el núm. 1 porta aquesta marca. El núm. 2 porta anell sense punt entre la A i la N. Els núm. 4 i 5 porten mitja lluna entre la A i la N. Finalment, al núm. 3 no es veu cap marca amb claredat, encara que pensem que podria ser mitja lluna, també.

6

7

8

9

10

11

12

13

2. Diners d'Agramunt d'Ermengol VIII.

Dels 8 exemplars pertanyents a Ermengol VIII, trobem que no hi ha cap exemplar del tipus descrit per Balaguer com a prototipus de l'emissió, sinó que hi ha 6 exemplars amb la variant 1 (Balaguer, 1999, tipus 123-2) i 2 exemplars de la variant 2 (Balaguer, 1999, tipus 123-3). També són diferents tots els encunyats d'anvers i de revers, sense enllaços entre ells.

IMPORTÀNCIA DE LA TROBALLA

Poques són les troballes documentades en què apareixen associades monedes aragoneses i comtals catalanes. Només tenim documentada la troballa on van aparèixer els diners urgellesos d'Ermengol V amb el genet imitant els denaris de Bolskan (Balaguer i Crusafont, 1998). En aquest petit tresor, aparegué juntament amb les peces comtals un diner aragonès de Sanç Ramírez semblant al CRU-203.3, encara que molt apropat ja al grup tosc (Balaguer i Crusafont, 1998, tipus 136). En aquest conjunt, format per 5 monedes, la moneda aragonesa representa un 20 % del total.

En aquesta nova troballa que presento, les monedes de Sanç Ramírez representen un 38,5 % de la mostra, gairebé el doble que a la mostra anterior, la qual cosa ens planteja la hipòtesi de circulació simultània d'ambdues emissions. Aquesta hipòtesi, que va casar molt bé amb la troballa que he esmentat anteriorment, ara no ens quadra tant, ja que el decalatge cronològic és pràcticament de cent anys entre les monedes de Sanç Ramírez (1063-1094) i les urgelleses d'Ermengol VIII (1184-1209). No m'atreveixo a donar cap hipòtesi al respecte, però coneixent la gran quantitat de petites variants d'estil dins la sèrie de diners de Sanç Ramírez, potser podríem aventurar l'existència d'un tipus immobilitzat o reproduït posteriorment a nom de Sanç. Vull remarcar també en aquest sentit la peça atribuïda a Guillem de Cervera (1213-1228), al revers de la qual trobem un arbre amb una marcada semblança al tipus de Sanç Ramírez d'aquest tresor, en el qual les branques tallen el tronc central amb forma d'arc, és rematat en creu i la disposició de la llegenda és també molt semblant (Balaguer, 1999, tipus 126).

BIBLIOGRAFIA

- BALAGUER, A. *Història de la moneda dels comtats catalans*. Barcelona: Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, 1999.
- BALAGUER, A.; CRUSAFONT, M. «Diner inèdit urgellès d'Ermengol V que copia

tipus de Bolskan». *Acta Numismàtica*, núm. 28 (Barcelona: Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, 1998).

CRUSAFONT, M. *Acuñaciones de la Corona Catalano-Aragonsa y de los reinos de Aragón y Navarra. Medioevo y tránsito a la Edad Moderna*. Madrid: Editorial Vico & Segarra, 1992.